

SECȚIA 2
ABORDĂRI ALE PSIHOPEDEGOGIEI ȘI PSIHOPEDEGOGIEI SPECIALE
ÎN EDUCAȚIA MODERNĂ

STAREA DE BINE ÎN CONTEXTE PSIHO-SOCIO-EDUCAȚIONALE

WELLBEING IN PSYCHO-SOCIO-EDUCATIONAL CONTEXTS

Diana ANTOCI, dr. hab., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0000-0002-7018-6651
antoci.diana@upsc.md

Diana ANTOCI, Doctor Habilitatus, Associate Professor,
“Ion Creanga” SPU of Chisinau

CZU: 37.015.3

DOI: 10.46727/c.v1.21-22-03-2024.p188-193

Abstract. Wellbeing in psycho-socio-educational contexts represents an important direction for investigation and intervention, crossing psychology, sociology and the educational sphere. This concept transcends disciplinary boundaries, having significant implications for mental health, social relationships, and school performance. Essentially, wellbeing reflects a personality's balance and satisfaction in multiple aspects of life. The scientific approaches within psychology and the field of education highlight various structural components of wellbeing, among them we highlight: the feeling of being happy, self-acceptance, control over the environment, the capacity for autonomy, positive relationships with others, the purpose and the meaning of life. These components are key elements for understanding and promoting wellbeing in educational contexts. In a psycho-socio-educational setting, wellbeing can be shaped by various factors, including: the quality of interpersonal relationships, the support of the social environment, cultural values, school climate, convictions, socio-emotional abilities etc. Educational interventions and programs focused on improving wellbeing can help increase resilience, reduce stress and promote a positive atmosphere within educational environment. Understanding and addressing wellbeing in psycho-socio-educational contexts is an essential direction for optimizing the educational experience and for the harmonious development of the personality.

Keywords: wellbeing, social environment, structural components, affective sphere, behaviors.

Introducere

Formarea, dezvoltarea ființei umane se produce în diverse contexte socio-culturale într-o anumită perioadă istorică care, la fel, introduce anumite determinante în destinul fiecărei personalități. Atingerea anumitor înălțimi în creșterea personală, în succesul profesional, dezvoltarea carierei, relațiilor interpersonale ține și de dimensiunea intrapersonală, care este importantă pentru fiecare subiect și se prezintă prin starea de bine, care indică asupra echilibrului nostru psihologic dependent, în mare măsură, de aspecte sociale, economice, politice etc. Studiul stării de bine în contexte psiho-socio-educative este extrem de actual și important pentru perioada contemporană plină de fluxul rapid de schimbări, cerințe, inovații. Această direcție de cercetare și intervenție în psihologie, educație, sociologie este esențială, deoarece abordează aspecte complexe și interconexe ale vieții umane.

Rezultatele obținute în urma studiului stării de bine din perspectiva psiho-socio-educatională vor asigura o înțelegere mai profundă cu referire la influențele sociale, educaționale și psihologice asupra sănătății mintale, stării de bine psihologice, bunăstării fiziologice și, prin urmare, a celei materiale [1]. Acest concept transcende limitele disciplinare și oferă o perspectivă integrativă asupra sănătății mintale, a relațiilor sociale și succeselor profesionale și personale inclusiv. O abordare psiho-socio-educatională a stării de bine deschide noi oportunități în identificarea nu doar a factorilor de protecție, securitate, dar și a riscurilor asociate cu sănătatea mintală și starea de bine în rândul copiilor, adolescenților și adulților în mediul educațional și social, fapt ce contribuie la identificarea sau elaborarea unor noi strategii, intervenții eficiente pentru asigurarea și promovarea stării de bine în fața provocărilor vieții contemporane.

Starea de bine reflectă echilibrul și satisfacția personalității în multiple aspecte ale vieții, inclusiv în relațiile interpersonale, realizarea personală, dezvoltarea profesională, starea de sănătate mintală și fizică, fiind crucială pentru proiectarea stilului de viață din perspectiva echilibrului, fericirii și împlinirii cu impact nemijlocit asupra celorlalți subiecți și a comunității. Starea de bine este fundamentală pentru progresul ființei umane și a societății, susținută și promovată în educație.

Analiza studiilor științifice despre wellbeing

„Starea de bine” sau „wellbeing-ul”, concepte utilizate în cazul nostru ca sinonime, au devenit actuale, frecvent abordate și cercetate în ultimele două decenii atât la nivel național, cât și internațional: diverse proiecte inițiate de cadrele didactice prin intermediul platformei e-Twinning; obiectul de cercetare abordat în cadrul tezelor la masterat, doctorat; conținuturile tematice publicate în diverse reviste științifice la subiectul de Social Welfare in Interdisciplinary Approach etc.

Constatăm interesul cercetătorilor din mai multe țări față de acest concept. Strukova A.S., Polivanova K.N. (2023) [6] au inițiat propria investigație a *wellbeing*-ului din perspectivă istorică și a teoriilor moderne. Prin prisma istorică, cercetătoarele au constatat că wellbeing-ul poate fi atins în cazul depășirii dificultăților apărute în perioada educației, plină de pedepse și exigențe. Analiza ideilor umaniste i-a permis să evidențieze considerațiile despre necesitatea dezvoltării binelui în plan intern prin renunțarea la dorințe, conștientizarea, acceptarea realității și recunoștința, smerenia, ascultarea celor în vârstă. Din perspectiva unor religii, starea de bine este percepută în mare parte ca prosperitate materială (păgânism), pentru a avea starea de bine mai întâi este necesar să se treacă prin suferințe (creștinism) etc. Autoarele au constatat că pe parcursul anilor interpretările și semnificația wellbeing-ului se schimbă: reformele, descoperirile științifice au ridicat nivelul de viață, starea de bine a devenit un obiectiv specific pentru sfera politică, economică, socială, psihoterapeutică etc.

Teoriile hedoniste explică wellbeing-ul prin găsirea echilibrului dintre plăcerea și disconfortul trăit de ființa umană. În urma cercetărilor realizate de M. Carmona-Halty, M. Salanova, S. Llorens, W.B. Schaufeli [2], s-a constatat importanța emoțiilor pozitive în procesul educațional: starea de bine se asociază cu rezultatele bune în învățare, afectivitatea pozitivă contribuie la diminuarea absenței și eșecului școlar.

Studiul realizat de M. Laakso, Å. Fagerlund, A.-K. Pesonen, P. Lahti-Nuuttila, R.A.O. Figueiredo, C. Karlsson, J.G. Eriksson [5] s-a axat pe cercetarea legăturii dintre nivelul emoțiilor pozitive și anumite trăsături și abilități psihologice. Principalele concluzii ale acestui studiu

indică faptul că persoanele care experimentează un nivel ridicat de emoții pozitive tind să aibă și niveluri mai ridicate de optimism (au o viziune pozitivă asupra vieții și așteptări optimiste privind viitorul), sociabilitate crescută (sunt mai deschiși și mai dornici să interacționeze cu ceilalți, ceea ce le permite să formeze și să mențină relații sociale puternice), încredere în sine (au o autoevaluare pozitivă și se simt capabili să își atingă obiectivele și să facă față provocărilor), capacitatea de a autoregla învățarea (sunt mai buni la gestionarea propriului proces de învățare, ceea ce înseamnă că pot să își planifice, monitorizeze și ajusteze strategiile de învățare pentru a obține rezultate mai bune). Aceste corelații sugerează că promovarea emoțiilor pozitive poate avea efecte benefice nu doar asupra stării de bine generale, ci și asupra dezvoltării personale și profesionale, integrării și adaptării sociale etc.

J. van der Kaap-Deeder, M. Vansteenkiste, B. Soenens și E. Mabbe [7] au desfășurat studiul privind importanța relațiilor sociale dintre mame, cadre didactice și frați privind suportul autonom zilnic, controlul și nevoile psihologice de bază și starea de bine a copiilor. Rezultatele obținute indică la (a) importanța mamelor, a profesorilor și a fraților în bunăstarea zilnică a copiilor de vârstă școlară mică; (b) relevanța investigării proceselor zilnice de susținere a autonomiei și control psihologic în relațiile cu diferite funcții de dezvoltare; (c) diferențierea între o cale strălucitoare (adică sprijin pentru autonomie – satisfacție nevoie – stare de bine) și mai sumbră (adică control psihologic – nevoie de frustrare – boală) în socializare.

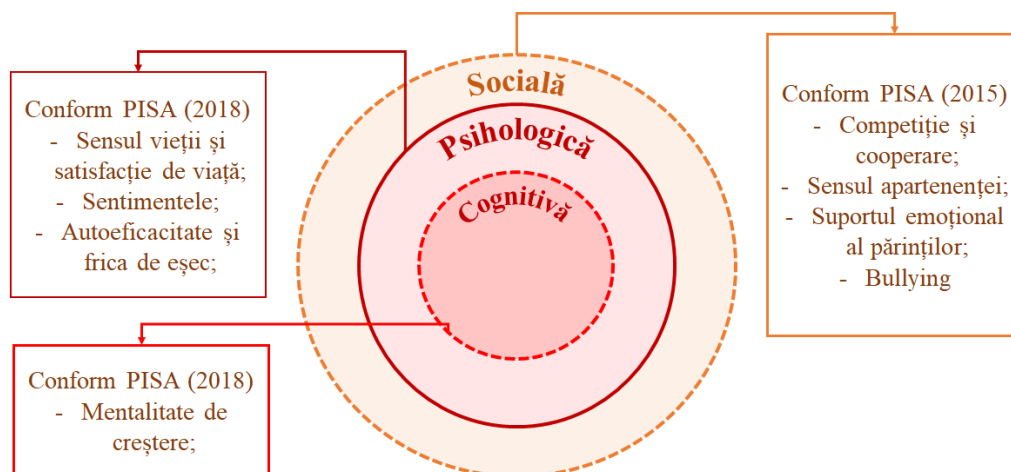
E. Govorova, I. Benítez, J. Muñiz [4] au constatat existența diferitor moduri de definire și măsurare a stării de bine, dar nici dimensiunile, nici relațiile dintre componentele structurale nu au fost descrise clar. Prin urmare, cercetătorii au realizat un studiu în care au analizat modul de interacțiune a elementelor stării de bine și au determinat particularitățile ce sunt influențate de factorii școlari. În investigație a fost analizată o rețea pe baza datelor din evaluarea internațională „Programme for International Student Assessment” (PISA), 2018. Rezultatele au demonstrat că variabilele cognitive, psihologice și sociale ale stării de bine formează un construct solid al stării de bine generale în contextul educațional în care rezistența elevilor și teama de eșec împreună cu sentimentul lor de apartenență joacă un rol central. Deși, în viziunea cercetătorilor [4], influența factorilor școlari (cum ar fi climatul școlar și practicile didactice) asupra stării de bine a elevilor este în general scăzută, entuziasmul și sprijinul pentru predare promovează climatul școlar pozitiv, care este esențial în reducerea bullyingului.

Considerăm că și climatul psihologic este un concept foarte vast și flexibil după conținut, care variază în funcție de factorii externi și interni. Din perspectiva sistemului de învățământ, acesta constituie ansamblul de corelații dintre scopurile, așteptările/proiecțiile actorilor educaționali și dominantele implicate de dispoziții și emoții, performanțe, relații interpersonale, background educațional și de experiențe, atitudini, valori, contexte situaționale etc. care variază după intensitate, volum, frecvență, deschidere etc. Fiecare subiect, în conformitate cu „stofa” personalității sale, deliberează „pozitivitatea” climatului psihologic existent sau creat.

Astfel, constatăm: climatul psihologic pozitiv contribuie la conturarea stării de bine, fiind un factor oscilator după importanță și percepție. Fiecare dintre noi cunoaște climatul psihologic pozitiv necesar pentru creșterea satisfacției și a performanței, reducerea stresului și a conflictelor, îmbunătățirea relațiilor interpersonale. În acest caz, un astfel de mediu favorizează dezvoltarea personală și profesională, precum și sănătatea mintală a tuturor membrilor implicați.

În baza cadrului pentru analiza stării de bine a elevilor din 2015, PISA a descris constructul în funcție de cinci domenii [apud 4]: (1) *starea de bine cognitivă*, care include

variabile legate de cunoștințele și abilitățile elevilor pentru rezolvarea problemelor de zi cu zi; (2) *starea de bine psihologică*, care include percepțiile elevilor despre propria lor viață, angajamentul lor cu școala și planurile lor pentru viitor; (3) *starea de bine fizică*, care se referă la sănătatea elevilor și la obiceiurile acestora legate de sport și alimentație; (4) *starea de bine socială*, care evaluează modul în care elevii își percep relațiile în interiorul și în afara școlii; (5) *starea de bine materială*, care se referă la resursele disponibile pentru satisfacerea nevoilor elevilor. Ediția ulterioară a PISA, din 2018, a inclus unele modificări în definiția stării de bine. Aceste ediții au stat la baza elaborării Modelului de Well-being (E. Govorova, I. Benítez, J. Muñiz), care cuprinde dimensiunea socială, psihologică și cognitive, fiind interpretate în figura 1.

Figura 1. Modelul stării de bine bazat pe edițiile PISA din 2015 și 2018 (după E. Govorova, I. Benítez, J. Muñiz)

Modelul conceput (figura 1) include trei dimensiuni ale stării de bine: dimensiunea socială, așa cum este definită în PISA din 2015 și dimensiunile psihologice și cognitive, așa cum sunt definite în PISA din 2018. În dimensiunea psihologică, satisfacția vieții, sensul vieții și sentimentele sunt folosite ca indici pentru măsurarea stării de bine subiective [4]. Aceste variabile evaluează percepția generală a satisfacției vieții și sentimentul sensului vieții, precum și emoțiile și dispozițiile. Autoeficacitatea și teama de eșec informează despre percepțiile elevilor referitor la propriile abilități generale de a face față circumstanțelor dificile [4]. Dimensiunea cognitivă se concentrează pe mentalitatea de creștere, care evaluează măsura în care subiectul își percepe abilitățile și inteligența ca variabile care pot fi dezvoltate [4]. În cele din urmă, dimensiunea socială reflectă percepțiile subiecților față de nivelul de cooperare și competitivitate din școli, precum și acceptarea socială și nivelurile de agresiune.

Un alt studiu realizat de J. van der Kaap-Deeder, M. Vansteenkiste, B. Soenens și E. Mabbe (2017) [7] s-a axat pe clarificarea rolului părinților, al cadrelor didactice și al fraților în sprijinul copiilor pentru autonomie și controlul psihologic, toți având asocieri unice cu rezultatele copilului. Cercetătorii au presupus că există o variație zilnică substanțială în ceea ce privește gradul în care copiii experimentează aceste trei surse, susținând autonomia sau controlul. Studiul s-a bazat pe Teoria Autodeterminării (Self-Determination Theory) lui Deci & Ryan (2000) [apud 7] despre motivația umană și socializare, conform căreia presupusa stare de bine provenită din sprijinul autonomiei percepute poate fi explicată prin satisfacerea nevoilor psihologice bazale ale copiilor privind autonomia, competența și relația.

Studiul desfășurat de J. van der Kaap-Deeder et al. (2017) a demonstrat că fluctuațiile zilnice în sprijinul autonomiei și controlul psihologic prin trei surse sociale importante (părinții, cadrele didactice și frații) sunt legate de schimbările în fluctuațiile zilnice ale stării de bine și stării de boală, de suferință („ill-being”) a copiilor prin modificările satisfacției zilnice și a frustrării psihologice ale copiilor. Constatările făcute au desemnat: (a) importanța părinților, a cadrelor didactice și a fraților întru starea de bine zilnică a copiilor de vârstă școlară mică; (b) relevanța investigării proceselor zilnice de suport autonom și control psihologic în relațiile cu diferite funcții de dezvoltare; (c) diferențierea dintre o cale luminoasă (adică, sprijin pentru autonomie – satisfacția nevoii – starea de bine) și una întunecată (adică, control psihologic – frustrare – boală) în socializare [7].

În interviul realizat cu psihologul clinician Ed Dunkelblau [3] a fost menționat faptul că atât părinții, cât și școala sunt responsabili pentru adaptarea la noile circumstanțe și subliniată importanța dezvoltării unor competențe care să-i ajute pe copiii de azi să se descurce în viitor fără a neglija partea academică. Psihologul a remarcat că oricare „părinte dorește ca copilul său să fie sănătos, fericit și de succes” [3]. În cazul în care considerăm sistemul educațional ca o principală oportunitate de a susține copiii în atingerea acestor perspective, este necesar să pregătim instituțiile de învățământ, cadrele didactice și administratorii pentru a oferi mediul potrivit și a dezvolta competențele corespunzătoare.

Concluzii

Conform rezultatelor studiului realizat, putem afirma că accentul central în asigurarea stării de bine trebuie pus pe relațiile stabilite între copil-cadrul didactic, copil-copil, copil-părinte, care poate fi asigurat prin intermediul timpului acordat, atitudinilor manifestate și al particularităților comunicării, empatiei, susținerii, deschiderii.

Asigurarea stării de bine se produce prin dezvoltarea continuă la copii a competențelor de bază necesare pentru a supraviețui, care se formează în temeiul implicării active în cadrul matematicii, scrisului, cititului, științelor, istoriei. Pentru a avea succes, copiii trebuie să învețe să construiască relații prin permanentă socializare în diverse medii, să gestioneze conflictele și emoțiile în orice contexte, să fie bine informați, să-și argumenteze punctele de vedere, să ia decizii, să-și descopere pasiunile. Este importantă cultivarea curiozității și a unui scepticism sănătos.

Asigurarea wellbeing-ului în procesul educațional se realizează prin imparțiala cunoaștere a subiecților, prin manifestarea atitudinilor corespunzătoare, prin implicarea cantitativă și calitativă, prin dăruirea de sine și includerea unui egocentrism sănătos. Astfel, constatăm că wellbeing-ul este o unitate psiho-socio-educațională existentă în toate contextele, a cărei asigurare facilitează formarea unei personalități competente, de succes și fericite. Starea de bine instaurată în interiorul personalității garantează starea de bine și în exteriorul acesteia.

Bibliografie:

1. ANTOCI, D., MÎSLIȚCHI, V. Ensuring the well-being of teaching staff in the contemporary education ecosystem. In: Сучасна освіта: стратегії та технології навчання молоді і дорослих: зб. наук. пр. (XI Міжнародної науково-практичної конференції, 7-8 березня 2024 року, Переяслав, Україна.). Переяслав, 2024. pp. 15-31.
2. CARMONA-HALTY, M., SALANOVA, M., LLORENS, S., SCHAUFELI, W.B. Linking positive emotions and academic performance: The mediated role of academic psychological

- capital and academic engagement In: *Current psychology*. 2021. Vol. 40. P. 2938-2947. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00227-8>
3. „Copiii învață mai bine atunci când se simt bine”. Interviu cu Ed Dunkelblau, expert american în inteligență emoțională / Ramona Loznianu. In: Republica, 2024-05-22 08:22:00. Disponibil: <https://republica.ro/zcopiii-invata-mai-bine-atunci-cand-se-simt-bine-interviu-cu-ed-dunkelblau-expert-american-in-inteligenta>
  4. GOVOROVA, E., BENÍTEZ, I., MUÑIZ, J. Predicting Student Well-Being: Network Analysis Based on PISA 2018. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2020, 17, 4014. <https://doi.org/10.3390/ijerph17114014>
  5. LAAKSO, M., FAGERLUND, Å., PESONEN, A.-K., LAHTI-NUUTTILA, P., FIGUEIREDO, R.A.O., KARLSSON, C., ERIKSSON, J.G.. Flourishing students: The efficacy of an extensive positive education program on adolescents' positive and negative affect. In: *International Journal of Applied Positive Psychology*. 2021. Vol. 6. P. 253-276. <https://doi.org/10.1007/s41042-020-00048-2>
  6. STRUKOVA A.S., POLIVANOVA K.N. Well-Being in Education: Modern Theories, Historical Context, Empirical Studies. In: *Sovremennaya zarubezhnaya psikhologiya = Journal of Modern Foreign Psychology*, 2023. Vol. 12, no. 3, pp. 137-148. DOI: <https://doi.org/10.17759/jmfp.2023120313> (In Russ.) https://www.researchgate.net/publication/375040145_Well-Being_in_Education_Modern_Theories_Historical_Context_Empirical_Studies [accessed April 07 2024].
  7. Van Der KAAP-DEEDER, J., VANSTEENKISTE, M., SOENENS, B., MABBE, E. Children's Daily Well-Being: The Role of Mothers', Teachers', and Siblings' Autonomy: Support and Psychological Control. In: *Developmental Psychology*. 2017. Vol. 53. No 2. pp. 237-251. <https://doi.org/10.1037/dev0000218>